

Slutrapport

Ekonomiskt stöd till utvärdering av lokalt brottsförebyggande arbete

Det sker mycket brottsförebyggande arbete runtom i landet, både som projekt och i den löpande verksamheten. Några av dessa insatser har utvärderats med hjälp av ekonomiskt stöd från Brottsförebyggande rådet (Brå).

Brå publicerar ett urval av slutrapporterna på myndighetens webbplats för att sprida kunskap om goda exempel och hjälpa andra aktörer i deras brottsförebyggande arbete. Det här är en sådan rapport.

För sakuppgifter och slutsatser i dessa rapporter står respektive författare eller organisation.

Fler rapporter finns att ladda ner på www.bra.se/ekostod

Utvärderad med stöd från: **brå**

Bilaga 5 Delrapport 5

Öppna drogsener

Redovisning av hur arbetet har utvecklats under projektets andra år

Pia Kvillemo, Kristin Feltmann, Anna Strandberg, Tobias Elgán & Johanna Gripenberg

Delrapport 5

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	33
BAKGRUND	34
SYFTE	35
SAMMANFATTNING AV TIDIGARE RAPPORTER	35
METOD	36
RESULTAT	37
DROGHANDEL OCH DROGFÖRSÄLJARE	37
ARBETET FÖR ATT MOTVERKA DROGHANDELN	40
<i>Bemanning</i>	40
<i>Samverkan</i>	41
<i>Folklivet på de öppna drogscenerna</i>	42
STATISTIK ÖVER BROTT OCH ANDRA PROBLEM	43
AVSLUTANDE REFLEKTIONER.....	45
SAMMANFATTNING OCH KOMMENTARER AV RESULTAT	45
FRAMÅTBlick.....	46
REFERENSER.....	47

BAKGRUND

Ett intensifierat arbete mot öppna drogsccener bedrivs sedan några år tillbaka i Stockholms län. En öppen drogsccen definieras som en geografisk, bestående plats där försäljning och bruk av narkotika sker offentligt och upplevs problematisk av myndigheter och/eller av allmänhet. Olika typer av kriminalitet är förknippad med narkotikaförsäljning, såsom själva hanteringen och handeln, men också det våld som är relaterat till narkotikahandeln. Försäljning av droger på offentliga platser bidrar också till en ökad tillgänglighet som riskerar att öka användningen av narkotika. Polisen har tillsammans med andra myndigheter arbetat fram en metodhandbok [12] som innefattar en rad insatser, aktörer och verksamhetsområden som alla syftar till att motverka öppen droghandel på offentlig plats. I metodhandboken har Polismyndigheten kartlagt och dokumenterat 48 öppna drogsccener i Stockholmsregionen (2017) samt olika metoder för Polisen och andra aktörer att arbeta med för att motverka utbredningen av öppna drogsccener. Senare uppgifter från polisen indikerar att det 2019 var 50 öppna drogsccener i länet¹. Bakom metodhandboken står Polisen, Kriminalvården, Länsstyrelsen, Region Stockholm samt Tullverket. Exempel på metoder och arbetssätt är formell och informell kontroll, så som uniformerad personal respektive boende och besökare på platsen, situationell prevention (att förändra platsen, exempelvis den fysiska miljön), tillgänglighetsbegränsning genom exempelvis beslagtagning av narkotika, samt koncentrerad brottsbekämpning på s.k. "hotspots". Dessutom genomförs social prevention i samverkan med socialtjänsten, hälso- och sjukvården och andra aktörer.

STAD är en forsknings- och utvecklingsenhet vid Centrum för psykiatrforskning som är en centrumbildning mellan Karolinska Institutet och Region Stockholm. STAD har ett treårigt uppdrag att följa Polisens arbete mot öppna drogsccener med särskilt fokus på Sergels torg och Hässelby torg. Syftet med utvärderingen är att identifiera möjligheter och hinder i arbetet för att motverka öppna drogsccener samt att identifiera framgångsrika arbetssätt. STAD har tidigare framställt en utvärderingsplan och fyra delrapporter. I delrapport 1 beskrevs arbetet kring drogsccenerna baserat på samtal med nyckelpersoner från Polisen och andra medverkande organisationer samt dokument i form av rapporter och sammanträdesprotokoll. I delrapport 2 [42] beskrevs lägesbilden beträffande problem på drogsccenerna samt hinder och möjligheter i arbetet för att motverka öppen droghandel. Rapporten baserades på statistik om brott och ordningsstörningar i anslutning till Sergels torg och Hässelby torg samt intervjuer med nyckelpersoner från

¹ Kommunikation med Pia Bjuremark vid Polismyndigheten

samverkande organisationer. Analys av hinder och möjligheter i arbetet har även publicerats internationellt [19]. Delrapport 3 [43] presenterade utvecklingen av brott, ordningsstörningar och trygghet vid Sergels torg och Hässelby torg. Delrapport 4 redogjorde för specifika metoder som använts i arbetet mot droghandeln på Sergels torg och Hässelby torg under åren 2018-2020 samt vilka justeringar som gjorts och eventuellt behöver göras framöver. Föreliggande delrapport är nummer fem i ordningen och redovisar hur arbetet mot öppna drogscener utvecklats under projektets andra år (våren 2020 till våren 2021). Under denna period har Covid 19-pandemin dominerat stora delar av samhällslivet varför rapporten till stor del fokuserar på förändringar kopplade till denna. Utvärderingen genomförs på uppdrag av Polismyndigheten med finansiering från Brottsförebyggande rådet (Brå). En slutrapport ska överlämnas till Polisen den 31 oktober i år.

Syfte

Syftet med föreliggande rapport är att beskriva hur arbetet mot de öppna drogscenerna Sergels torg och Hässelby torg utvecklats under våren 2020 till våren 2021 med särskilt fokus på effekter av coronapandemin.

Sammanfattning av tidigare rapporter

För att underlätta förståelsen av de uppgifter som framkommit i arbetet med denna delrapport presenteras här en sammanfattning av resultaten från tidigare delrapporter.

I *delrapport 1* från april 2019 framgick att lokalpolisområde Norrmalm påbörjat ett intensivt arbete mot öppen droghandel på Sergels torg. Flera metoder från metodhandboken användes, såsom kameraövervakning, polispatrullering och samverkan med olika aktörer. Vidare framgick att lokalpolisområde Vällingby nyligen intensifierat samverkan kring Hässelby torg inom ramen för det så kallade Trygghetsrådet i Hässelby-Vällingby. Polisen planerade att installera kameror på Hässelby torg och en yttre ungdomsgrupp bestående av fyra poliser som arbetade specifikt mot narkotika, berusning, stöld och rån.

I *delrapport 2* från april 2020, dvs. ett år senare, framgick att både Sergels torg och Hässelby torg fortfarande utmärkte sig som öppna drogscener genom hög brottslighet och ordningsstörningar. Underlättande och hindrande faktorer för implementering av metoder för att motverka problemen identifierades såväl inom som mellan samverkande organisationer samt externt. Strukturerat samarbete och informationsutbyte mellan personer i olika organisationer underlättade arbetet, liksom en hög prioritering av arbetet inom polisorganisationen. Framträdande hinder för arbetet utgjordes av brist på

personell kontinuitet på drogsценerna och ett problematiskt regelverk, t. ex. begränsning av informationsdelning mellan organisationer och professioner. Metoder som framhölls som effektiva för att motverka den öppna droghandeln var uniformerad närvaro på drogsценerna, övervakningskameror, fysiska förändringar och evenemang på torgen, samt uthålligt spaningsarbete med kartläggning av kriminella nätverk. På längre sikt ansågs sociala insatser och engagemang från lokalsamhället som viktiga för att minska nyrekrytering till narkotikabruk- och försäljning.

I *delrapport 3* från november 2020, dvs. ytterligare ca ett halvår senare, presenterades utvecklingen av brott, ordningsstörningar och trygghet på Sergels torg respektive Hässelby torg under perioden 2017-2020. De flesta brott och ordningsstörningar på Sergels torg hade minskat men under 2020 noterades en ökning av våld mot tjänsteman och minskning av misshandel, bråk och stölder. Utvecklingen på Hässelby torg var mer varierande men från att ha minskat under 2017-2019 noterades en ökning av rapporterade misshandelsfall under 2020. Den upplevda tryggheten bland boende i områdena såg ut att ha ökat, speciellt vid Sergels torg.

I *delrapport 4* från april 2021, dvs. ytterligare ca ett halvår senare, presenterades polisens arbetsmetoder vid de båda drogsценerna under 2018-2020. Vid båda drogsценerna hade man under perioden arbetat med uniformerad närvaro och antalet ordningsvakter vid Sergels torg hade ökat. Vid Hässelby torg hade tillfälliga kameror monterats upp under 2020 och droghandeln delvis flyttat till kringliggande områden. Av det skälet hade man ansökt om utökad närvaro av ordningsvakter i dessa områden. Polisen vid Hässelby torg uttryckte 2018 problem i spaningsarbetet med svårighet att prioritera en begränsad resurs i ett geografiskt relativt stort område. Under 2019 försvann dessutom den utpekade resursen för narkotikabekämpning. Under 2020 fanns dock åter igen en utpekad resurs för narkotikabrottsbekämpning och därmed ett ökat polisiärt/spaningsfokus på området. Vid Sergels torg har det under alla tre åren funnits en utpekad resurs för narkotikaarbetet. Kulturella evenemang/inslag förekom på båda drogsценerna under 2018 och 2019 men fick i stor utsträckning ställas in under 2020 på grund av nationella coronarestriktioner. Den fysiska miljön vid Sergels torg har kontinuerligt hållits i gott skick och renoveringen av Hässelby torg var nästan slutförd 2020. Social prevention vid Sergels torg har varit framträdande under hela perioden 2018-2020 i form av uppsökande verksamhet och exempelvis MUMIN-metoden. I Hässelby har nya angreppssätt för att förhindra att unga dras in i eller fortsätter att ägna sig åt narkotikahandel och annan kriminell verksamhet tagits i bruk sedan 2018, exempelvis ett större fokus på föräldrar och familjer.

Metod

Delrapport 5 baseras på intervjuer och skriftlig kommunikation, under juli och augusti 2021, med fyra poliser i yttre tjänst, verksamma vid respektive öppen drogscen, samt en ordningsvakt som arbetat på båda platserna. Poliserna representerar rollerna kommunpolis, områdespolis respektive spanare/narkotikapolis. Kommunpoliser har en strategisk funktion och arbetar brottsförebyggande och trygghetsskapande i samverkan med kommunen och andra aktörer. Områdespoliser arbetar också brottsförebyggande och trygghetsskapande men på en mer operativ nivå, i huvudsak synligt och i uniform [44], medan poliser i spaningstjänst arbetar civilklädda för att upptäcka brott. Dialogen med informanterna rörde framför allt om det skett förändringar i droghandeln och arbetet mot denna och om förändringarna i så fall kan kopplas till pandemin. Statistik över brott och andra problem på Sergels torg och Hässelby torg presenteras också.

RESULTAT

I dialogerna med informanterna framkom uppgifter om droghandelns omfattning och utveckling på Sergels torg och Hässelby torg samt olika aspekter av hur arbetet mot den öppna droghandeln utvecklats under det senaste året och hur det påverkats av pandemin.

Droghandel och drogförsäljare

Omfattningen av droghandeln på Sergels torg har enligt polisen inte förändrats nämnvärt under det senaste året.

”Min bedömning är att den [droghandeln] är mer eller mindre oförändrad.”

Polis

En tillfällig minskning tycktes dock ske i samband med att många centrala ”langare” nyligen greps och sattes i fängelse. Dock fylldes tomrummet snabbt av andra personer som sålde andra typer av preparat.

”Nu är det folk från förorten som kommer in och säljer gräs och kokain.”

Polis

Inte heller på Hässelby torg tycks omfattningen av droghandeln ha förändrats det senaste året.

”Jag tror den [droghandeln] varit oförändrad [...]. Det är ‘business as usual’.
Däremot är det generellt mer drogförsäljning som sker online.”

Polis

Den ordningsvakt som intervjuades gav en något annorlunda bild och uttryckte att droghandeln åtminstone blivit mindre synlig på platserna under det senaste året.

”Droghandeln har inte syns till i samma utsträckning. Mot slutet av pandemin har det börjat synas lite tydligare.”

Ordningsvakt

Ordningsvakten konstaterade också att det nu igen (sommaren 2021) blivit generellt sett mer att göra allt eftersom coronarestriktionerna lyfts, samt att detta eventuellt kan leda till en intensifierad droghandel.

”Nu när folk börjar bli vaccinerade och samhället återgår till det vanliga är det klart att det blir mer att göra. Det har blivit mer skjutningar, mer händelser och mer häng av kriminella i olika områden. Det minskade ganska markant under pandemin. [...] Nu [juli 2021] när samhället är som vanligt igen blir det väl ett uppsving [i narkotikahandeln].”

Ordningsvakt

Både polis och ordningsvakt förmedlar en samstämmig bild av att droghandeln på Hässelby torg har flyttat till närliggande områden på grund av det intensifierade arbetet mot öppen droghandel som bedrivits där.

”Vi har i alla fall lyckats förflytta det [narkotikahandeln] och det är ju en vinning i sig.”

Ordningsvakt

Uniformerad närvaro kameror anges som viktiga redskap i arbetet att motverka droghandel på Hässelby torg.

”Ju mer vi har jobbat har det tryckts ut. Det är inte lika mycket mitt på torget [...] genom frekventa besök, ordningsvakter och fältare. Polisen har ju det som en prioriterad plats [...]. Vi har ju kameror vid Hässelby torg och Vällingby centrum [...]. Uppklarning av brott är det väl främst [som de används för] men också förebyggande [...] Ibland också för spaning.”

Polis

Kamerorna kan, som citatet ovan beskriver, fungera både avskräckande för de som handlar med droger och som ett verktyg för att klara upp brott. En viss tillvänjning har dock noterats bland de som säljer droger, enligt en av informanterna. Om en person som säljer droger i närheten av en kamera kommer undan med det en gång utan att "åka dit" så är sannolikheten stor att hen fortsätter att sälja trots kameran. Angående upplärning av brott så menar en av informanterna vidare att det numera är vanligt att det går att styrka misstanke om brott så att det håller för dom i narkotikaärenden. Dock är påföljderna ofta så pass lindriga att den som dömts snart är ute och säljer droger igen.

"De [de som säljer droger] räknar med ett visst svinn. Vi [polisen] behöver hjälp med att bryta mönster."

Polis

Droghandeln har alltså på grund av ökat fokus på Hässelby torg i stor utsträckning flyttat till andra platser i lokalpolisområdet.

"Vi har fått fler hotspots att jobba med."

Polis

Vällingby centrum är en av dessa platser som i ökande grad blivit plats för öppen droghandel. Även där finns visserligen kameror men i Vällingby centrum rör sig fler personer ur allmänheten (jämfört med vid Hässelby torg), vilket gör platsen attraktiv för droghandel med en större möjlighet för säljare att smälta in i folkvimlet samt närvaro av fler potentiella köpare. Även om droghandeln till stor del förflyttats från Hässelby torg till Vällingby centrum och andra närliggande platser redan innan coronarestriktionerna, kan pandemin ha accentuerat utvecklingen på grund av att Hässelby torg nästan blivit "folktomt" under det senaste året.

"Det är inte lika mycket spring vid Hässelby gård [tunnelbanestation i anslutning till Hässelby torg] som det var tidigare. [...] Vällingby är en mer strategisk plats än Hässelby torg. Mer folk som rör sig [...] det blir mer försäljning. [...] Man försvinner lite mer i mängden vid Vällingby centrum."

Polis

En annan förändring i LPO Vällingby under det senaste året är att konkurrerande grupperingar dykt upp för att sälja droger vid Vällingby centrum.

Arbetet för att motverka droghandeln

Nedan redogörs för hur bemanning, samverkan och folklivet på Sergels torg och Hässelby torg utvecklats under det senaste året.

Bemanning

Allt sedan 2018/2019 (se delrapport 2), innan coronapandemins utbrott, har polisen efterfrågat en ökad personalkontinuitet kring de öppna drogsценerna. Den bristande kontinuiteten tillskrivs delvis den nya polisorganisationen som innebär en fördelning av arbetsuppgifter på medarbetarna som gör det svårt för enskilda poliser att lära känna miljön på de öppna drogsценerna och personerna som uppehåller sig där.

”Vi skickas runt överallt på olika uppdrag och jag har ingen röd tråd i hur saker utvecklas på Sergels torg. Insatsen där ställs ibland in och det skickas olika poliser från olika turlag dit att arbeta.”

Polis

Ett bristande antal poliser upplevs också.

”Polisbristen är ett faktum och alla snabba händelser som dyker upp kommer inte minska. Det är demonstrationer, rättegångar som kräver polisbevakning, skjutningar i förorterna, så vi måste skicka dit personal för att stötta, osv.”

Polis

Coronapandemin har inte förändrat situationen till det bättre, snarare tvärtom. I samband med coronapandemins utbrott och spridning infördes gränskontroller för att undvika smittspridning till Sverige från andra länder. Vid Hässelby torg blev gränsbevakningen i kombination med andra händelser kännbar ur personalsynpunkt då poliser under år 2020 omlokalisades för att utföra kontrollerna.

”LOPO Vällingby har en väldigt begränsad resurs från början och stundtals har vi inte haft någon som jobbat brottsförebyggande på grund av pandemin. De har varit och bevakat gränsen i stället [...]. Sedan har det också varit pågående gängkonflikter i Järva. [...]. Emellanåt har det bara varit utredningsverksamhet i Vällingby [...]. Så det har varit ett problem att personalen fått göra andra arbetsuppgifter [...] De [langarna] har kunnat sälja obehindrat.”

Polis

Poliser har omlokiserats till gränskontroller även från Sergels torg men det är enligt en informant som arbetar där bara ett av flera skäl till att poliskontinuiteten på platsen varit bristande.

”Flytt till gränskontroller är en av väldigt många andra åtaganden vi haft. Den är på intet sätt någon förklaring till att vi inte har den kontinuitet som är önskvärd att ha i ett brottsförebyggande arbete.”

Polis

Andra händelser och åtaganden som konkurrerar med det brottsförebyggande arbetet är, enligt informanten, demonstrationer, rättegångar som kräver polisbevakning, skjutningar i förorterna.

Det är framför allt den synliga, brottsförebyggande och trygghetsskapande, polisiära verksamheten som har påverkats av coronapandemin, medan spaningsverksamheten mot narkotika verkar ha pågått oförändrat på både Sergels torg och Hässelby torg under det senaste året.

”Vi är där [Sergels torg med omnejd] lika mycket nu som vi har varit tidigare [...]. Det är en hög polisiär närvaro från vår sida [spaningssidan].”

Polis

”Sen har vi [LOPO Vällingby] också en riktad grupp [spanare] som kunnat jobba med lite grövre brott som vanligt.”

Polis

Även bemanningen med ordningsvakter tycks oförändrad av pandemin.

”Vi [ordningsvakterna] har kört på som vanligt mer eller mindre. Haft samma bemanning [under pandemin].”

Ordningsvakt

Samverkan

På både Serges torg och Hässelby torg sker organiserad samverkan mellan en rad olika aktörer och professioner. På grund av coronarestriktioner har fysiska träffar fått ställas in under pandemin och ersättas av digitala möten, vilket inledningsvis upplevdes som problematiskt. Allt eftersom tiden har gått har dock dessa mötesformer upplevts fungera väl.

”Inledningsvis var samverkan lite begränsad innan man kom igång med det digitala. [...] Men det har funkat jättebra att kunna jobba hemifrån med digitala möten. Det är lite nytt i polismyndigheten men jag hoppas att man ska fortsätta jobba hemma delvis [...]. Vi har både strategiskt, trygghetsråd, operativt trygghetsråd och olika aktörer från stadsdel och näringsliv och det har funkat jättebra.”

Polis

Om samverkan högre upp i organisationerna fungerat tillfredsställande så har det varit svårare att samverka på gatunivå pga. coronarestriktionerna. Samverkan mellan polis och ordningsvakter har exempelvis begränsats på grund av att sk. gemensamma utsättningar, då poliser, ordningsvakter m. fl. professioner träffas för att informera varandra om läget på respektive plats, fått ställas in i Hässelby.

”Under pandemin har det inte varit några sådana [utsättningar]. Det hoppas vi kunna plocka upp igen i höst.”

Polis

De inställda gemensamma utsättningarna, som alltså inte ersatts av digitala, har försvårat samverkan och det ömsesidiga informationsutbytet.

”Det känns som att samverkan har gått ner lite [...]. Utsättningsmöten och samverkansmöten har varit inställda under pandemin vilket gjort det svårare att dela lägesbild och relevant information.”

Ordningsvakt

Folklivet på de öppna drogscenerna

När pandemin och coronarestriktionerna drabbade landet försvann i stor utsträckning ”vanligt folk” från Sergels torg och Hässelby torg och nästan bara kriminella individer och ungdomar befolkade platserna, vilket redan berörts ovan.

”Det har varit generellt sett färre folk ute på gator och torg. [...] På vissa platser har det säkert varit mindre informell kontroll men de som fortsatt vara ute är ju ungdomar och de som är kriminella.”

Polis

Den minskade folkmängden på platserna gjorde det lättare för ordningsvakter och poliser att identifiera kriminella personer.

”De som köper och säljer narkotika sticker ut lite synligare i gatubilden eftersom det varit färre vanligt folk ute, så det har varit lättare att se vilka som ägnar sig åt den typen av verksamhet.”

Ordningsvakt

”För våran del har spaningsarbetet blivit enklare, de som säljer sticker ut mycket mer.”

Polis

Samtidigt gjorde avsaknaden av folkgenomströmning på platserna att spanande/civilklädd polis blev lättare att upptäcka för de som sålde droger. Detta förhållande har nu (våren 2021) ändrats i och med att fler personer återigen rör sig ute i samhället.

”På ett sätt är mitt arbete lättare nu [när restriktionerna försvunnit] när man kan smälta in bland vanligt folk, samtidigt är det svårare att identifiera langare.”

Polis

Statistik över brott och andra problem

I tabell 1 presenteras antal brott och andra problem i anslutning till Sergels torg, Hässelby torg respektive i Stockholms kommun under perioden januari 2020 till juni 2021. Uppdelningen i halvår möjliggör jämförelse mellan våren 2020 och våren 2021.

Tabell 1. Antal brott och andra problem i anslutning till Sergels torg, Hässelby torg respektive i Stockholms kommun, januari 2020 till juni 2021

Misshandel utomhus (ej målsägande 0-6 år)– anmälda brott						
	År	Totalt	Mot man	Mot kvinna	Mot pojke	Mot flicka
Sergels torg ^a	2020 (jan-jun)	11	6	5	0	0
	2020 (jul-dec)	14	9	2	1	2
	2021 (jan-jun)	21	17	1	2	1
Hässelby torg ^a	2020 (jan-jun)	20	12	8	0	0
	2020 (jul-dec)	20	8	12	0	0
	2021 (jan-jun)	16	10	4	1	1

Genomsnitt						
samtliga	2020 (jan-jun)	4	3	1	0	0
basområden	2020 (jul-dec)	4*	2	1	0	0
^b	2021 (jan-jun)	3	2	1	0	0
Våld mot tjänsteman och våldsamt motstånd, olaga hot, rån och stöld – anmälda brott						
	År	Våld mot tjänsteman	Olaga hot^c	Rån^d	Stöld^e	
Sergels	2020 (jan-jun)	30	15	9	75	
torg ^a	2020 (jul-dec)	14	17	15	91	
	2021 (jan-jun)	35	6	6	69	
Hässelby	2020 (jan-jun)	5	29	3	121	
torg ^a	2020 (jul-dec)	6	31	0	130	
	2021 (jan-jun)	4	22	1	120	
Genomsnitt						
samtliga	2020 (jan-jun)	2	5	1	38	
basområden	2020 (jul-dec)	2	6	2	42	
^b	2021 (jan-jun)	2	6	1	36	
Narkotikabrott – anmälda brott						
	År	Narkotika totalt^f		Narkotika totalt <18år^f		
Sergels	2020 (jan-jun)	195		12		
torg ^a	2020 (jul-dec)	136		16		
	2021 (jan-jun)	169		23		
Hässelby	2020 (jan-jun)	43		7		
torg ^a	2020 (jul-dec)	40		8		
	2021 (jan-jun)	46		3		
Genomsnitt						
samtliga	2020 (jan-jun)	16		2		
basområden	2020 (jul-dec)	14		1		
^b	2021 (jan-jun)	18		2		
Bråk, etc., fylleri/LOB från händelserapporter samt olaga intrång och rattfylleri						
	År	Bråk, misshandel, förargelse, ofog barn/ungdom	Olaga intrång	Fylleri/LOB^g	Rattfylleri (drog-rattfylleri)	
Sergels	2020 (jan-jun)	42	0	259	0 (0)	
torg ^a	2020 (jul-dec)	43	0	191	1 (0)	
	2021 (jan-jun)	43	0	202	0 (0)	
Hässelby	2020 (jan-jun)	145	3	45	1 (2)	
torg ^a	2020 (jul-dec)	103	3	35	0 (0)	

	2021 (jan-jun)	39	0	22	0 (3)
Genomsnitt					
samtliga	2020 (jan-jun)	19	3	13	1 (1)
basområden	2020 (jul-dec)	20	0	14	0 (1)
^b	2021 (jan-jun)	18	1	12	0 (1)

^a Uppgifterna gäller basområdet kring Sergels torg (i Klarakvarteret) respektive basområdet kring Hässelby torg (i Hässelby gård), vilket även gäller nedanstående uppgifter för övriga problemkategorier.

^b Det totala antalet brott i Stockholms kommun har delats med antal basområden (n=450), vilket även gäller nedanstående uppgifter för övriga problemkategorier.

^c Hot: hot mot privatperson eller tjänsteman.

^d Rån: mot butik/taxi eller privatperson utomhus.

^e Stöld: fickstöld, väskryckning, cykelstöld, stöld ur butik/café/restaurang/garage/källare, bil.

^f Totalt: eget bruk, innehav och överlåtelse.

^g LOB innebär Lagen om omhändertagande av berusade personer mm.

*Pga avrundning i subkategorierna avviker summan av subkategorierna från totalsumman för alla kategorier.

Under det senaste året har misshandel mot män ökat vid Sergels torg och misshandel mot kvinnor minskat. Även vid Hässelby torg har misshandel mot kvinnor minskat. Olaga hot har minskat på båda platserna och bråk, misshandel, förargelse, ofog, barn/ungdom samt LOB har minskat vid Hässelby torg. Anmälda narkotikabrott ligger ganska oförändrat på båda platserna, men vid Sergels torg ses en ökning av de narkotikabrott som involverar yngre.

AVSLUTANDE REFLEKTIONER

Syftet med föreliggande rapport var att beskriva hur arbetet mot de öppna drogsценerna Sergels torg och Hässelby torg utvecklats under våren 2020 till våren 2021 med särskilt fokus på effekter av coronapandemin. Resultatet baseras på dialog med fyra poliser och en ordningsvakt samt statistik över brott och andra problem i anslutning till de båda platserna.

Sammanfattning och kommentarer av resultat

Omfattningen av droghandeln vid Sergels torg och Hässelby torg tycks inte ha förändrats nämnvärt på grund av coronapandemin, även om poliser respektive ordningsvakt ger något olika bild av huruvida handeln dämpats eller ej under det senaste året. Statistiken över narkotikabrott visar i alla fall ingen större förändring, inom de basområden som statistiken rör (Klarakvarteret och Hässelby gård), inom vilka Segels torg respektive Hässelby torg är lokaliserade. För ett oförändrat läge talar även uppgifterna om att spaningsverksamheten pågått som vanligt på båda platserna och att en eventuell ökning

eller minskning därmed skulle ha återspeglats i antal anmälda brott, åtminstone gällande hela basområdet (eftersom poliser/spanare anmäler brott). Drogförsäljningen vid Hässelby torg har enligt samstämmiga utsagor från polis och ordningsvakt flyttat till andra delar av LPO Vällingby, men detta framför allt till följd av ett intensivt arbete mot drogförsäljningen på platsen och inte på grund av pandemin. Möjligen har utvecklingen accentuerats på grund av att Hässelby torg blivit ännu mer oattraktivt för droghandel på grund av att så få personer ur allmänheten rört sig på torget till följd av coronarestriktionerna och att upptäcktsrisken därmed blivit större för de som säljer droger. Informell kontroll i form av att flera boende och andra medborgare vistas på en plats kan således innebära både en fördel och en nackdel ur preventionssynpunkt på så sätt att omfattande folkliv kan avskräcka drogförsäljare från att sälja narkotika samtidigt som frånvaro av folk på en plats också innebär färre potentiella köpare. Det minskade stöket vid Hässelby torg, som avspeglas i statistiken, stödjer de observationer om geografisk förflyttning av narkotikaförsäljning som polis och ordningsvakt rapporterar om. Delvis andra droger har börjat säljas vid Sergels torg till följd av att individer ur en kriminell gruppering åtalats och dömts till fängelse, vilket gjort att andra personer fått utrymme att sälja droger där det senaste året. Inte heller denna förändring är således kopplad till coronapandemin. Den ökande misshandeln vid Sergels torg, speciellt mot män, kan eventuellt kopplas till konkurrens om narkotikahandeln vid Sergels torg till följd av att etablerade säljare försvunnit från platsen. Något som har minskat till följd av coronapandemin är förekomsten av uniformerade brottsförebyggande och trygghetsskapande poliser. Detta på grund av att poliser från de aktuella lokalpolisområdena omlokaliserats till Sveriges gränser för att kontrollera att personer som reser in i landet inte för med sig Covid-19-smitta. Samverkan mellan professioner har vidare försämrats något till följd av de coronarestriktioner som begränsat fysiska möten. En del fysiska möten har ersatts av digitala men när det gäller gemensamma utsättningar för poliser och ordningsvakter, m fl. har dessa inte skett digitalt utan ställts in, vilket försvårat informationsutbyte. Slutligen har det förändrade folklivet på platserna minskat den informella kontrollen och gjort så att spaningspoliser haft svårare att smälta in i gatubilden. Samtidigt har de mindre befolkade platserna underlättat upptäckt av kriminella individer som uppehåller sig där. Det faktum att misshandel mot kvinnor minskat vid både Sergels torg och Hässelby torg kan också ha att göra med att färre kvinnor rört sig ute under coronapandemin.

Framåtblick

Av naturliga skäl är en studie av *utvecklingen* av arbetet mot öppna drogsccener i hög grad inriktad på att notera förändringar. Ovan har några förändringar av arbetet och omständigheterna kring detta beskrivits; några kopplade till coronapandemin och några till andra faktorer. En del förändringar, så som förflyttningen av öppen droghandel från

Hässelby torg till kringliggande områden, noterades redan innan våren 2020 (se tidigare delrapporter) och har fortsatt eller bibehållits det senaste året. I materialet har också framkommit att en del förhållanden inte utvecklats eller ändrats under perioden, så som bristande personell kontinuitet på de öppna drogsценerna. Problemet med att olika poliser kommenderas till de öppna drogsценerna (i konkurrens med händelser som uppstår på andra platser) och därmed har begränsade möjligheter att lära känna miljön och de personerna som uppehåller sig där, framhölls som problematiskt redan 2019 i delrapport 2 [42]. Informanterna i föreliggande rapport uttryckte fortsatta problem med detta, delvis kopplat till coronapandemin, men inte bara på grund av den. En av informanterna som arbetar på Norrmalm/Sergels torg angav, vid sidan av redogörelser för det senaste årets arbete, att det dock finns gott hopp om förbättringar på grund av en omorganisering inom Norrmalmspolisen som genomförs i september detta år. Tanken är att man ska dela upp områdespoliser i mindre geografiska grupper och öka möjligheten till kontinuitet i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet. En förhoppning är att denna organisationsförändring ska gå att analysera i STAD:s slutrapport med avseende på om den bidrar till ett effektivare arbete mot den öppna droghandeln vid Sergels torg. I övrigt är intrycket av dialogen med informanterna att ambitionen att arbeta mot den öppna droghandeln är hög men att resurserna är bristande och att coronapandemin i kombination med gängvåld och andra händelser inneburit ytterligare utmaningar under det senaste året. Ett annat problem i kampen mot de öppna drogsценerna är, vilket även tidigare tagits upp, att påföljderna för narkotikabrott i vissa fall är så lindriga att den som dömts snart kan vara ute och sälja som vanligt igen.

REFERENSER

1. Kriminalvården, Länsstyrelsen, Polismyndigheten, Region Stockholm, Tullverket. Metoder för lokal samverkan kring arbetet med öppna drogsценer. Stockholm: Länsamarbetet för ANDT-frågor i Stockholms län; 2017.
2. Kvillemo P, Feltmann K, Elgán T, Gripenberg J. Öppna drogsценer – Lägesbild, insatser, utmaningar och möjligheter vid Sergels torg och Hässelby torg Stockholm: STAD; 2020.
3. Feltmann K, Gripenberg J, Strandberg AK, Elgán TH, Kvillemo P. Drug dealing and drug use prevention – a qualitative interview study of authorities' perspectives on two open drug scenes in Stockholm. Substance Abuse Treatment, Prevention, and Policy. 2021;16(1):37.
4. Kvillemo P, Strandberg A, Elgán T, Gripenberg J. Öppna drogsценer - Brott, ordningsstörningar och trygghet vid Sergels torg och Hässelby torg Stockholm: STAD; 2020.
5. Genomförandekommittén för nya Polismyndigheten. Beslut om huvuddragen i den nya Polismyndighetens detaljorganisation. Stockholm: Justitiedepartementet; 2014.

Bilaga 6 Exempel på frågor från intervjuguiderna

1. Hur länge har du arbetat som X?
2. Vad har du gjort inom din organisation?
3. Vad arbetar du med nu?
4. Vilken erfarenhet har du att arbeta mot narkotika?
5. Hur är din bild hur narkotikasituationen har förändrats över tid?

6. Hur länge har du haft din nuvarande position/arbetsuppgifter kring X drogsцен?
7. Hur utmärker sig X torg som öppen drogsцен idag?

Om personen svarar knapphändigt, föreslå t.ex.

- Öppen handel
- Narkotikapåverkade personer
- Alkoholpåverkade personer
- Brott/Rån/Stölder
- Hot, våld
- Skräp och klotter
- Antisociala grupper/gäng

8. Hur har X torg förändrats de senaste fem åren med avseende på narkotikahandel och relaterade problem?
9. Hur ser könsfördelningen ut bland säljare och köpare av narkotika?
10. Finns det någon skillnad mellan kvinnliga och manliga köpare/säljare?
11. Hur jobbar ni mot öppna drogsценen X torg?
12. Obligatoriska frågor/svar
 - Hur ser den polisiära närvaron ut?
 - Har ni kameraövervakning och hur används den i så fall (frekvens/sätt?)
 - Hur ser vuxennärvaron ut på Hässelby torg? Ordningssvakter? SL-personal? Fler?
 - Hur samarbetar ni med andra aktörer?
 - Hur arbetar ni med ungdomar som "hänger" på platsen?
 - Hur arbetar ni med köpare och säljare - unga respektive vuxna?

- Jobbar ni med sociala insatsgrupper (SIG- unga/unga vuxna)?
- Gör ni trafikkontroller runt platsen?
- Involverar ni allmänheten? På vilket sätt?
- Arbetar ni med den fysiska miljön? Hur?
- Vilka aktörer samarbetar du med?
- Vilka aktörer skulle du vilja samarbeta med eller intensifiera samarbetet med?

13. Hur jobbar ni med kvinnliga/manliga köpare/säljare?

14. Vad tycker du om era arbetsmetoder? Hinder? Möjligheter?

(dvs. vad fungera bra? vad fungera inte bra? vad behöver förbättras?)

- Tillbakablick – har du tidigare arbetat med metoder som du tycker är effektiva?
- Hur kan man upprätthålla bra arbetsmetoder?

15. Vad tycker du om er arbetssituation avseende öppna drogsener (tid, prioritering, chefsstöd)?

16. Vad tror du skulle krävas för att X torg skulle upphöra att vara en öppen drogsen?